

Harun Yahya a príchod mahdího

ATTILA KOVÁCS

Katedra porovnávacej religionistiky Filozofická fakulta UK, Bratislava

The popular Turkish Islamic author Adnan Oktar, mainly known under his pen-name Harun Yahya, is the chief proponent of Islamic creationism and also engages in the eschatological speculations about the End Times and the coming of the Mahdi. The purpose of this article is to analyze the apocalyptic discourse of Adnan Oktar / Harun Yahya in the context of global resurgence, while examining what role the apocalyptic expectations play within the framework of his wider work and activities.

Key words: Islam, Harun Yahya / Adnan Oktar, Turkey, Mahdi, Millennialism

Zákir Náík: „(...) počul som niekoho ako hovorí, že Harun Yahya sa prehlásil za *Mahdího* (mier s ním a pokoj), len som to počul.“

Adnan Oktar (Harun Yahya): „Nie, veď som už veľa-krát zložil prísahu, 30-40 krát som prisahal vyhlásu- júc, že nikdy som sa nevyhlásil za *Mahdího*, za žiad- nych okolností za celý svoj život. Ba dokonca som vravel, že nech ma postihne prekliatie od Boha, anje- lov a všetkých ľudí, keď som niekedy také vyhlásil.“

Zákir Náík: „To však bolo to, čo som počul.“

Džam‘án az-Zahráwí: „Ja však verím, že [Harun Ya- hya] je *Mahdí* iným spôsobom. V arabčine slovo *mahdí* neoznačuje len toho *Mahdího*, ktorý príde [na konci vekov], ale [má význam] *hidája* [vedenie] a on dáva *hidája*. Toľkých ľudí videli jeho kazety, ktorí sa potom dospeli k priamej ceste.“

Adnan Oktar (Harun Yahya): „V tomto zmysle my všetci sme, vy ste *Mahdí* (...) Boh nás učinil k tomu nástrojom.“

(rozhovor na satelitnej televíznej stanici A9, 25. február 2012)

Islamské nazeranie na čas je – podobne ako v ju- daizme či v kresťanstve – lineárnym. Začína sa stvo- rením a skončí posledným súdom. Medzitým „islam- ské“/ islamizované dejiny sa vyznačujú činnosťou prorokov, ktorí tým, že sú mediátormi božej zvesti ča- su dejín, dávajú určitý poriadok, organizujú ho, a tak dejiny môžu pokračovať ďalej od proroka k proroku,

od Adama (*Ádam*) cez Abraháma (*Ibráhím*), Mojžiša (*Músá*), Dávida (*Dáwúd*), Šalamúna (*Sulajmán*) a Ježiša (*‘Ísá*), až po Muhammada. Táto „islamská dialektika dejín“ však prišla k svojmu koncu činnosťou proroka z Mekky a eschatologicky vzaté po ňom prišlo to „me- dzidobie“ čakania na „Koniec“, predznamenané do- predu predpovedanými príznakmi, zvestami, a potom samotnou apokalypsou. Je pravda, že apokalypsa je historicky vzatá kresťanskou koncepciou (Filiu, 2011: 15), no prví moslimovia – podobne ako prví kresťania – verili, že žijú na „konci vekov“ a čakali, že ešte za ich života príde posledný súd a „koniec dejín“. Svedčia o tom mnohé dochované výroky samotného Muham- mada a jeho súčasníkov, aj skutočnosť, že v islamskej tradícii nie je prorok z kmeňa Qurajš prvým, ale po- sledným prorokom, ich „pečaťou“, ktorý uzatvára celý historický proces od Adama až po neho samotného.

Od založenia moslimskej *ummy* v Mekke a Medíne však uplynulo vyše štrnásť storočí a „Koniec“ stále ne- prišiel, preto sa moslimovia po Muhammadovi museli vysporiadať nielen s politicko-spoločenskou reorgani- záciou svojej obce po smrti posledného Proroka, ale – medzi inými – aj so stále neprichádzajúcim eschato- logickým rozuzlením dejín. Táto výzva bola o to kom- plikovanejšia, že v dejinách islamu bolo niekoľko okamžikov, keď sa niektorým moslimom zdalo, že ne- vyhnutný „Koniec“ už-už prichádza či prinajmenšom je blízko. Bolo by nemožné v tomto článku opísať všetky tieto okamžiky či alternatívne moslimské kon-

cepcie s nimi spojené (pre prehľad pozri: Cook, 2002; Filiu 2011; pre šířitský islam: Amanat, 2009; Nasr, Dabashi, Nasr, 1989; pre súčasnosť: Cook, 2005). Len v posledných niekoľkých desaťročiach boli napísané desaťtisíce strán z pera rozdielnych moslimov o tom, ako a kedy to celé prebehne a na základe akých „nevzvratiteľných znakov“ dospeli k takému presvedčeniu. Ako som vyššie spomínal, od Muhammadovho odchodu (*hidžra*) z Mekky do Medíny uplynulo vyše 1400 rokov, no z pohľadu eschatologických očakávaní za posledné desaťročia bol práve prvý rok pätnásteho storočia podľa *hidžry*, ktorý pripadal na rok 1979 n. l. Bol to skutočne rok, ktorý v mnohých ohľadoch priniesol mnoho zmien v moslimskom svete, no mnohí moslimovia tento rok zároveň považovali či považujú za nevyhnutný „začiatok Konca“. Jedným z týchto moslimov je turecký „islamský autor“, známy predovšetkým ako najvýznamnejší moslimský predstaviteľ kreacionizmu Adnan Oktar, známy pod svojim autorským menom ako Harun Yahya.¹ V tomto príspevku sa budem venovať najmä jeho predstavám o konci sveta a príchode *Mahdího*, keďže táto téma tvorí hneď po autorovej ústrednej téme („vyvrátenie evolúcie“ a „viny evolucionizmu“) druhé najdôležitejšie ťažisko jeho inak nadmerne pestrej a rozsiahlej publikačnej činnosti.

Harun Yahya a jeho svet

Adnan Oktar je označovaný na svojich webových stránkach² a vo svojich knihách ako „nábožensko-demokratický“ a „prominentný turecký intelektuál“, no v článkoch a na stránkach jeho odporcov ako „inpostor, nebezpečný človek a šarlatán“³ či „majster manipulácie a megaloman“ (Arda, 2009: 20). Oktar sa narodil v Ankare r. 1956 a v 70. rokoch minulého storočia začal študovať na Univerzite Minara Sinana v Istanbule, kde v r. 1979 – vlastnými slovami – „začal svoj intelektuálny boj“, teda začal organizovať študentské hnutie, ktoré bolo inšpirované učením a knihami kurdskeho islamského reformistu Saida Nursiho (1878 – 1960), všeobecne známeho pod svojim čestným titulom ako *Bediüzzaman* (Zázrak veku). Oktar v prvej polovici 80. rokov, ktoré sa v Turecku vyznačovali búrlivým politickým životom a pučmi, sa angažoval ako novinár a aktivista, kým v r. 1986 bol hospitalizovaný na psychiatrickej klinike. To mu však nezabránilo, aby vybudoval svoj mesianisticko-cha-

rizmatickú skupinu, ktorá sa potom na konci 80. rokov premenila na zárodok tureckého kreacionistického hnutia. Oktarova organizácia sa stabilizovala založením Nadácie vedeckého výskumu (*Bilim Araştırma Vakfı*), skrátene BAV, dodnes vlajkovej lode islamského kreacionizmu, založeného r. 1990 v Istanbule. Od tej doby Oktar a BAV prežili mnohé peripetie, súdne spory, sexuálne škandály a konflikty s novinármi (pozri: Arda, 2009: 17-18), napriek tomu však úspešne expandovali do celého sveta najmä ako nositelia islamskej verzie kreacionistického učenia, kombinovaného s islamsko-tureckou syntézou a blízkym apokalyptickým očakávaním spojeným s príchodom *Mahdího*. Dnes Oktar stojí v čele skutočného mediálneho impéria, kam patria mnohé internetové stránky, vydavateľstvá, nadácie, časopisy a satelitná televízia s názvom A9 TV.

Podľa názoru niektorých sekulárnych tureckých denníkov (*Hürriyet*, *Cumhuriyet*) aj tureckých evolucionistov Oktar vďačí za svoj vplyv a moc tomu, že on aj BAV sú v úzkom spojení s Necmettinom Erbakanom a/alebo s predstaviteľom tureckého politického islamu Fethullahom Gülenom (Sayin, Kence, 1999: 25; o Gülenovi a jeho hnutí pozri: Pirický, 2004: 62-140), ktorý je tiež naklonený myšlienke kreacionizmu. Aj očividne hojné, no svojím pôvodom nejasné finančné prostriedky BAV prichádzajú zrejme z týchto zdrojov (Sayin, Kence, 1999: 26) alebo z manipulácií s finančnými prostriedkami Oktarových prívržencov (Arda, 2009: 18). O Oktarovom vplyve a všeobecnej známosti dobre svedčí to, že prominentná publikácia „500 najvplyvnejších moslimov 2010“, vydávaná jordánskym Kráľovským inštitútom pre islamské strategické štúdiá v Ammáne, ho uvádza na 45. mieste.⁴

Ako som už vyššie spomínal, Adnan Oktar je identifikovaný, aj sám sa identifikuje ako autor bohatej knižnej a inej mediálnej produkcie vydané pod pseudonymom Harun Yahya.⁵ Meno by malo pripomínať islamských prorokov Hárúna (Áron v biblickej tradícii) a Jahjáho (Ján Krstiteľ), ktorí sa podľa Oktara výrazne presadili v boji proti neviere. Je však problematické, kto sa vlastne skrýva pod týmto menom, a to už len pod prvým dojemom ohromujúceho množstva produkcie a aktivít autora (pozri nižšie). Zrejme je ním komisia vytvorená BAV, no turecké médiá Haruna Yahyu už identifikovali aj samotným Erbakanom alebo produkciu vychádzajúcu pod týmto menom považo-

1 V tomto článku, keď budem pojednávať o ňom ako o osobe, budem ho označovať jeho vlastným menom Adnan Oktar, no keď budem o ňom písať ako o autorovi, budem ho označovať Harun Yahya.

2 <http://www.harunyahya.net> (1. 10. 2012) a mnohé iné, pozri tam.

3 http://mukto-mona.net/debunk/harun_yahya/index.htm (20. 10. 2012).

4 *The 500 Most Influential Muslims 2010* (eds. in chief: Dr. Joseph Lumbard & Dr. Aref Ali Nayed). Amman: The Royal Islamic Strategic Studies Center 2010.

5 O osobe Haruna Yahya a tureckom kreacionizme pozri: Kovács, 2006.

vali za produkt spolupráce Oktara a Erbakana (Sayin, Kence, 1999: 26). BAV a všetky iné kreacionistické či Oktarovi blízke zdroje Haruna Yahyu jednoznačne stotožňujú so značne mystifikovanou osobou Oktara a na rozdiel od starších edícií jeho tvorby na obaloch nových vydaní (od r. 2010) je už uvedené (v zátvorke alebo paralelne) popri mene Harun Yahya aj Adnan Oktar. Oktar však používa svoje spisovateľské meno najmä mimo okruhu turecky hovoriacich krajín. V tureckom jazykovom kontexte je známy ako Adnan *hoca* („učiteľ“ Adnan) a pre svojich nasledovníkov ako Adnan *a abey* („veľký brat“ Adnan) (pozri: Arda, 2009: 17).

Už je autorom ktokoľvek, meno Harun Yahya funguje ako „obchodná značka“ autorskej dielne, z ktorej vyšlo zatiaľ – ako sa píše na webových stránkach hnutia⁶ – asi 1500 „hodnotných diel“, z toho približne 300 kníh, z ktorých je na internete voľne prístupných v plnotextovej forme (formáte PDF) asi 180 titulov. Tieto celkom obsiahle knihy (každá 200-300, no niekedy až 1500 strán) sú k dispozícii vedľa tureckého originálu aj v iných – aj keď často značne nedokonalých, plných preklepov a skomolenia – jazykových mutáciách, celkovo asi v 25 jazykoch.⁷ Vedľa kníh tu nájdeme aj mnohé voľne prístupné pamflety, články, „dokumenty“, dva magazíny, materiály z konferencií a mnohé audiovizuálne médiá ako zvukové knihy, videofilmy, CD-romy, DVD, plagáty a chrániče obrazovky, odkazy na iné webové stránky (asi 30) hnutia, a pod. Všetky materiály sú „pútavé“ s mnohými obrázkami a v živých farbách. Tlačené materiály (knihy, magazíny a pod.) sú vyvedené na kvalitnom kriedovom papieri a ich estetická podoba je voľnou kombináciou orientálneho, až orientalizujúceho vkusu vychádzajúceho z tureckej a západnej romantizujúcej tradície a z vizuálnej podoby veľkých „evolucionistických“ časopisov typu *National Geographic*. Popri tejto tlačiarenskej kvalite sú však knihy cenovo dostupné, ba niekedy voľne distribuované. Pokiaľ ide o jazyk a štýl používaný v týchto materiáloch, ten je jednoduchý, glosujúci, didaktický, a najmä pre islamské publikum všeobecne zrozumiteľný. Používa sa v ňom niekoľko, pre moslimský kontext bežne známych arabsko-islamských termínov, odkazov na Korán a diela iných moslimských autorov. To všetko premiešané jednak novinovými a časopiseckými článkami, štýlom, ako aj citáciami a parafrázami akoby v štýle štandardných vedeckých publikácií, no tieto odkazy sú často neúplné, zavádzajúce, ba dokonca nezistiteľné.

V jednotlivých knihách, aj v iných materiáloch môžeme často naraziť na opakujúce sa či dokonca identické pasáže.

Pokiaľ ide o tematické rozdelenie tejto produkcie, pohybuje sa to na značne širokej škále, aj keď samozrejme prevažujú diela kreacionistické, a v tematicky iných publikáciách nájdeme tiež aspoň jednu kapitolu venovanú tejto ústrednej problematike. Nie je to inak ani s textami venovanými „koncu časov“ a príchodu *Mahdího*, ktoré tvoria významnú skupinu v produkcii Haruna Yahya.

„Koniec vekov“ a turecký kreacionista

Yahya zatiaľ vo svojej publikačnej činnosti venoval približne 35 kníh a 5 webových strán (pozri v bibliografii) témam spojeným s eschatologickým očakávaním. Z tejto produkcie je 25 dostupných aj v anglickom jazyku. Je to obdivuhodné množstvo textu, doplnené podobným počtom sfilmovaných kníh a nespočetnými verbálnymi vyjadreniami Oktara ako vo svojej vlastnej televízii (A9 TV), tak aj v rôznych iných elektronických a tlačených médiách. Svoje základné myšlienky a teórie týkajúce sa problematiky však autor už sformuloval v chronologicky prvej knihe s názvom „Koniec vekov a požehnaný Mahdí“ (*Ahir Zaman ve Hazreti Mehdi*), publikovanej v r. 1998. Táto ťažisková práca z produkcie Haruna Yahya vyšla prvýkrát v angličtine (*The End Times and Hazrat Mahdi*) r. 2003 a odvtedy bola vydaná ešte veľa krát.⁸

Podľa Yahyu „koniec vekov“ a „deň súdu“ sú blízko. Nemali by sme na ne myslieť ako na udalosť v ďalekej budúcnosti, ale ako na niečo, čo nás zastihne ešte v našom živote (2010a: 11; 2011a: 5). Autor rozlišuje dve základné fázy apokalypsy: v prvej fáze sa objavia znaky Konca a ľudia aj spoločnosť budú čeliť mnohým problémom; v druhej fáze príde „Zlatý vek“, ktorý bude trvať až do začiatku posledného súdu, pred ktorým zas dôjde k rýchlemu spoločenskému a morálnemu úpadku (pozri: Yahya, 2011a: 57-62; 2003b). Yahya vo svojich dielach rozoberajúcich apokalypsu kladie zvláštny dôraz na vymenovanie a rozoznanie rôznych predzvestí a znakov „konca vekov“. V tejto kategórii prejavuje aj značnú vynaliezavosť. Popri parafrázach a „odcitovaní“⁹ klasických islamských eschatologických textov (pozri najmä: Yahya, 2003e; 2011a: 12-34; b.d.b; b.d.f) sa venuje najmä prírodným katastrofám, neobyčajným javom a aktuálnym udalostiam.

6 <http://www.harunyahya.net> (1. 10. 2012).

7 Po anglicky, arabsky, nemecky, francúzsky, španielsky, rusky, albánsky, azerbajdžanský, bengálsky, bosniacky, bulharsky, čínsky, dánsky, indonézsky, perzsky, holandsky, fínsky, taliansky, poľsky, maďarsky, srbsky, ujbursky a v urdu.

8 V tomto článku budem pracovať s tretím anglickým vydaním z r. 2011.

9 Ako je u neho obvyklé, odvoláva sa aj tu na „stránky“ niektorých textov, ale v publikácii chýba rok vydania a iné publikačné údaje, aj zoznam použitej literatúry.

Prírodnými úkazmi je Yahya zrejme fascinovaný, jeho knihy, a najmä z kníh vyrobené „dokumenty“ sú plné záberov z vesmíru, pútavých prírodných scenérií či iných atraktívnych vizuálnych ukážok. Medzi úkazmi predznamenávajúcimi koniec sveta Yahya uvádza zatmenia slnka a mesiaca v mesiaci *ramadán* (Yahya 2011a: 44-46), príchod kométy (Yahya, 2011a: 47-49) či „znaky na slnci“, zrejme slnečné škvrny (Yahya, 2011a: 54-55).

Pokiaľ ide o aktuálne udalosti, Yahya zapracoval do svojej koncepcie ako ozbrojené „mahdistické“ povstanie v r. 1979 v mekkánskej Veľkej mešite (Yahya, 2011a: 50-52), sovietsku inváziu do Afganistanu (Yahya, 2011a: 42-43), iracko-iránsku (Yahya, 2011a: 40-41) prvú a druhú vojnu v Zálive (Yahya, 2011a: 52-53) či stavbu Kebanskej priehrady na Eufrate („zastavia sa vody Eufratu“, Yahya, 2011a: 43-44), ale aj teroristické útoky z 11. septembra 2001, ktoré odsudzuje, no zapadajú do jeho koncepcie (Yahya, 2011a: 89). S všetkými týmito a mnohými inými náznakmi a znakmi Konca a úpadku vidí Yahya jeden jediný pôvodný zdroj, a tým je darvinizmus. Podľa autora Darwin a jeho teória môžu vlastne za všetko zlo v moderných dejinách ľudstva, menovite za ateizmus, fašizmus aj komunizmus, romanticizmus, terorizmus, slobodomurárstvo a – podľa neho – s tým úzko spojenými templármi, za sionizmus, satanizmus, drogy, prostitúciu a „iné podoby barbarstva a neviery“. Podľa Yahyu práve tieto ideológie vyrastajú z darvinizmu a nesú vinu za úpadok a krízu sveta.

Popredný odborník na moslimskú eschatológiu David Cook typologicky rozlišuje u islamských autorov tri hlavné oblasti príznakov konca:

1. Kríza spoločnosti: zanikne alebo zdeformuje sa spoločenský poriadok, ženské a mužské úlohy sa premiešajú, vojny, chudoba, chaos, hladomor, epidémie.

2. Morálna kríza: sexuálna neviazanosť, vo svete bude vládnuť bezprávie a nespravodlivosť, prehrešky voči ženám.

3. Prírodné katastrofy a nadprirodzené udalosti: slnko vystúpi na západe, zemetrasenia, povodne a pod., objavia sa obludné zvieratá, „falošní“ vodcovia ľudí, najmä Dadždžál, znovu zostúpi na zem Ľísá (Ježiš), prídu národy Góg a Magóg (Jádzžúdz a Mádzžúdz) a nakoniec Mahdí (Cook, 2002: 13-15).

Yahya spoločenskú aj morálnu krízu vyvodzuje z darvinizmu, no pokiaľ ide o prírodné katastrofy a iné zázračné predzvesti konca – ktoré pochopiteľne tiež nemôžu chýbať v jeho dielach – z tých by asi ťažko mohol obviniť Darwina. Ale ani tu mu nechýba vynaliezavosť a dôvtip. Veľmi zaujímavá je jeho teória o prí-

chode Góga a Magóga. Podľa Yahyu boli tieto národy uväznené Alexandrom Veľkým (Dhu'l-Qarnayn) za určitým elektromagnetickým poľom a v ich návrate na konci sveta – podľa autora – budú zohrávať veľmi dôležitú úlohu televízne a satelitné antény a vysielanie, ktoré preto treba zamedziť (Yahya, 2011a: 72-80 a inde).

Zaujímavý je Yahyaho (aj Oktarov) vzťah k Ježišovi a kresťanstvu. Na začiatku jeho činnosti ako kreacionistu Oktar nadviazal veľmi úzke vzťahy s kresťanskými kreacionistami z USA a z iných krajín, značne sa inšpiroval ich ideológiou a stratégiou, a aj keď sa medzitým ako najvýznamnejší moslimský kreacionista postavil na vlastné nohy, ba v niektorých ohľadoch svoje kresťanské mentory „prerástol“, zachoval určitú priazeň ku kresťanstvu, no najmä k Ježišovi ako apokalyptickej postave. Ježiš (Ľísá) v islamskej eschatológii zohráva veľmi významnú úlohu (pozri: Poston 2010). On je tým, kto zabije *Dadžžála*, hlavnú zápornú postavu na konci vekov (pozri: Saritoprak, 2003). Yahya venuje vo svojej autorskej činnosti tomuto aktu (b.d.g) aj Ježišovej úlohe na konci vekov značný priestor (2010b; 2012; b.d.a; b.d.b; b.d.c; b.d.d; b.d.j; b.d.k).

Ježiš v koncepciách Haruna Yahyu však má ako hlavnú úlohu na konci vekov presvedčať kresťanov (a židov) o pravde islamu (Yahya, b.d.d: 5). V duchu „kreacionistického ekumenizmu“ nachádza Yahya znaky konca vekov nielen v Koráne, ale aj v Evanjeliách (Yahya, b.d.h), no takéto spisy sa objavujú v autorovej produkcii zhruba v poslednom desaťročí, teda v dobe, keď islamská verzia kreacionizmu začína byť veľmi populárna aj na Západe a zďaleka nie len u moslimov.

Je to podobné, aj keď o dosť zložitejšie s judaizmom. Yahya síce v r. 2009 publikoval knihu s názvom „Múdrosť a rady z Tóry“ (Yahya, 2009), no Oktarovi na začiatku jeho pôsobenia neboli cudzie mnohé antisemitské prejavy. Jeho prvý spis s názvom *Judaismus a slobodomurári* (Arda, 2009: 18), ktorý vznikol ešte v 80. rokoch pod silným vplyvom Saída Nursího – ten videl v slobodomurároch hlavnú silu protiislamského spiknutia – je na to dobrým dôkazom. Oktar tiež niekoľkokrát vo svojich prejavoch – nie však spisoch! – poprel Holokaust či obvinil sionizmus¹⁰ z protiislamského spiknutia a pod. Všeobecne v poslednom desaťročí sa Yahya výrazne snažil posilniť svoje styky s kresťanskými a židovskými kreacionistami, čo pre neho neraz – najmä v prípade judaizmu – stálo značné ideologické ústupy. Zatiaľ čo u mnohých súčasných moslimských eschatologických autorov židia a judaizmus zohrávajú na konci vekov hlavnú negatívnu úlohu,

10 Oktar, ako aj mnohí iní moslimskí a nemoslimskí autori, nechápe pod pojmom sionizmus židovské nábožensko-nacionalistické hnutie založené Herzlom a inými, no v duchu spikleneckých teórií je pre nich sionizmus ideológia na ovládnutie sveta a pod.

alebo nesú vinu za úpadok a skazu sveta a spoločnosti (pozri k tomu: Cook, 2005: 98-125; Filiu, 2011: 87-96, 101-105), Yahya keď vo svojich knihách píše o negatívnej úlohe sionizmu, nie však židov na konci vekov (napr. 2003c). Podľa niektorých z jeho kritikov Oktarovi občasnú výpady proti židom slúžia ako machiavelistický prostriedok na získanie popularity v niektorých – najmä arabských – islamských krajinách.

Yahya z eschatologického hľadiska prisudzuje neprimerane malú dôležitosť Palestíny a Jeruzalemu, pričom u iných moslimských autorov – či už súčasných (Zeidan, 2006) alebo „klasických“ (Livne-Kafri, 2006) – je to skoro bez výnimky jedna z kľúčových tém.

Yahya však ako krajinu spojenú s apokalyptou identifikuje nie Palestínu, ale Turecko a miesto Jeruzalema je Istanbul tým mestom, kde by sa mali odohrávať niektoré kľúčové momenty spojené s koncom vekov. Podľa Yahyu sa v tomto meste objavil aj *Mahdí*. Postava *Mahdího* je pre Yahyu aj Oktara ústrednou postavou a koncepciou. Keďže ide v moslimskej eschatológii vôbec o najdôležitejšiu pozitívnu postavu, nebolo by to prekvapujúce, no Oktarova fascinácia *Mahdí*m je viac ako len „profesionálna“.

Príchod *Mahdího* a „zlatý vek“

Mahdí je „Bohom správne vedený“ (od koreňa *h-d-j*, „byť Bohom správne vedený“ a výraz *hidája* označuje podobu vodcovstva pod patronátom *mahdího*).¹¹ V Koráne síce tento výraz nenájdeme, ale sú tam miesta, kde sa hovorí o bohom vedených (17:97 *tahdí Alláh*, 39:23 *Alláh dhálíka hudá*; na mnohých miestach sa hovorí tiež o „tých, čo prijali vedenie“, *muhtadí*), čo svedčí o tom, že základná koncepcia *mahdího* nebola prvotnému islamu cudzia. Ucelenejší obraz nám ponúka celý rad *hadíthov*, v ktorých sa už razantne objavuje aj pluralita názorov reprezentovaných jednotlivými frakciami islamu (pozri: Williams 1971: 194-198).

Všeobecne platí názor, že eschatologický *Mahdí* by mal pochádzať z *ahl al-bajt*¹² a „klasická“ moslimská tradícia (napr. al-Kisá'í 1980: 160-163) konsenzuálne ukazuje *mahdího* ako obnovovateľa (*mudžaddid*) a vodcu moslimov, ktorý vystúpi na konci vekov, keď potom, čo spolu s prorokom 'Ísá porazí a zabije *al-dadždžála*, nastolí na zemi poriadok a spravodlivosť.

Podľa ší'itov *mahdí* je už vo svete, no rôzne ší'itské smery považujú za *mahdího* rôznych svojich *imámov*. Podľa sunnitov *mahdí* by sa len mal narodiť a mal by pochádzať z qurajšovského rodu. Mal by sa volať Muhammad b. 'Abdalláh, podobne ako posledný prorok islamu, a mal by mať tie najlepšie ľudské a morálne vlastnosti.

Adnan Oktar / Harun Yahya očami svojich stúpcov „v zlatom ráme“ na oficiálnej stránke svojho hnutia (zdroj: <http://www.harunyahya.net>)

Obraz *Mahdího* sa podľa predstáv v zásade opiera o klasické sunnitské moslimské koncepcie, ale v niektorých aspektoch môžeme nájsť väčšie či menšie rozdielnosti. Podľa Yahyu *Mahdí*, ktorý príde na konci sveta, sa bude v mnohých aspektoch líšiť od tých *mahdíov*, ktorí prišli zatiaľ (Yahya, 2012: 51-52). To je hneď prvá z nezhôd. V islamských dejinách je síce celý rad vodcov a islamských predstaviteľov, ktorí sa pýšia titulom *al-mahdí*, no sunnitská tradícia označuje týchto *mahdíov* za „falošných“, keďže v súvislosti s ich činnosťou nedošlo k apokalyipse. U ší'itov zas – ide už o ktorýkoľvek smer – jediný pravý *mahdí* môže byť len očakávaný skrytý *imám* po svojom návrate.

Podľa Yahyu *Mahdí* má tri základné úlohy:

1. „Vysporiadať sa s filozofickými systémami, ktoré popierajú Božiu existenciu a podporujú ateizmus.“
2. „Intelektuálny boj s poverami a hypokritickými jedincami“, ktorí „skorumpovali a skazili islam“, „odkrytie a zavedenie pravej islamskej morálky založenej na Koráne“.
3. „Posilniť sociálne a politicky celý islamský svet a potom nastolenie mieru, bezpečnosti a blahobytu“ (Yahya, 2011a: 35-36)

Teda *Mahdí* v poňatí Yahyu má najmä misijné a kultúrne úlohy, v jeho koncepcii v zásade chýbajú bojové scény, dobre známe z iných moslimských eschatológií. Síce potom aj u Yahyu vystupuje ako vládca sveta a vodca islamu (Yahya, 2011a: 100-106), no tento ideálny svet „zlatého veku“ v líčení autora sa vyznačuje popri presadzovaní islamských hodnôt najmä ekonomickým a technologickým blahobytom. Vôbec, pre Yahyu

¹¹ V západných kontextoch je občas prekladaný ako „spasiteľ“ či „mesiáš“, no tieto preklady považujem za nepresné a tendenčné.

¹² „Lud domu“, užšia rodina proroka Muhammada.

Adnan Oktar / Harun Yahya očami svojich kritikov,
karikatúra Martina Rowsona (zdroj: *New Humanist*, 124(5)
2009: 17)

sú technologické vymoženosti zdrojom fascinácie a prikladá im nesmiernu dôležitosť (Yahya, 2003b: 28-45; 2011a: 57-62). „Zlatá doba“ sa bude ešte vyznačovať nevídaným rozvojom umenia (Yahya, 2003b: 46-55), príroda sa premení na rajskú záhradu na zemi (Yahya, 2003b: 56-77). Yahya má aj celkom jasnú predstavu, kedy sa to stane. Odvolaním sa na Nursiho konštatuje, že *Mahdí* a jeho malá skupina verných nastolí zlatú dobu „sto rokov po pôsobení *Bediüzzamana*“ (Yahya, 2012: 30), a keďže Nursi zomrel v r. 1960, malo by to byť v roku 2060. Autori diel nielen o islamskej apokalypse sú spravidla fascinovaní číslami a dátumami, a nie je to inak ani u Yahyu. Určuje termíny rôznych udalostí odvolaním sa pritom najmä na Nursiho predpovede, ale aj na iné, veľmi variabilné zdroje (Yahya, 2012: 92-125). „Zlatá doba“ sa vyznačuje aj vznikom „islamskej únie“. To, že pod *mahdího* vládou sa celý svet stane moslimským, nie je Yahyho myšlienkou, no konkrétna Yahyho predstava o islamskej únii je pomerne špecifická. Ide o vládu islamu založenú na „turecko-islamskej únii“ (*Türk- slam Birli i*). Ide o koncepciu, ktorú Yahya rozvinul postupne. Na začiatku svojho pôsobenia – asi pod vplyvom Nursiho – ešte výrazne stál proti tureckému nacionalizmu, ba dokonca podľa výpovedí niektorých jeho bývalých zástancov pokladal za *Dadžáždála* samotného Mustafu Kemala Atatürka.¹³

Postupne si však osvojil myšlienku turecko-islamskej syntézy (*Türk- slam Sentezi*) spojenej s menom premiéra Turguta Özala. Özal opierajúc sa na islamistov a súfijské bratstvo *Nakşibendîje* presadzoval spojenie islamu s kemalistickou ideológiou (pozri: Pirický, 2004: 52-61). V tomto duchu aj Yahya začal ukazovať Atatürka ako popredného hrdinu a odporcu darvinizmu, čo je od Yahyu zrejme prejavom najväčšieho komplimentu. Potom už nie je prekvapujúce, že je Turecko miesto, ktoré bude centrom tejto „zlatej doby“, a Turci sú hlavným nositeľom islamského posolstva (Yahya, 2012: 35-38). Aj samotný *Mahdí* sa objavil podľa Yahyu tu, presnejšie v poslednom centre kalifátu v Istanbule. Stalo sa tak v prvom roku 15. storočia podľa *hidžry*, teda v r. 1979. *Mahdí* podľa Yahyu prišiel vtedy s „armádou mládeže“ a začal šíriť pravdu, aby potom dovŕšil svoju misiu „zhruba 30-40 rokov po roku 1400 *hidžry*“ (Yahya, 2012: 80).

Záver: z kreacionistu *Mahdího*?

Keď sa dôkladne pozrieme na Yahyho portrét *Mahdího*, na jeho úlohy a charakteristiku, sú evidentné niektoré podobnosti medzi osobou a činnosťou Adnana Oktara a *Mahdího*. *Mahdí* sa objavil, resp. začal svoju činnosť v r. 1979 v Istanbule, ako aj Oktar vtedy prišiel študovať do mesta a začal svoju činnosť aktivistu. Síce v prevažujúcej moslimskej tradícii by sa *Mahdí* mal volať Muhammad b. ^cAbdalláh, no Oktar vo svojej satelitnej televízii A9 sa vyjadril, že *Mahdí* sa volá Adnan¹⁴ a sám potom inde zdôrazňoval, že sa volá Muhammad Adnan Oktar. Tiež zdôrazňoval svoj priamy pôvod od proroka Muhammada, a to ako na základe „overenej genealógie“, tak aj podľa „fotografického materiálu“.¹⁵

Aj činnosť a úlohy *Mahdího* vykreslených v knihách Haruha Yahyu silne pripomínajú činnosť Adnana Oktara, ako napr. „popredného nepriateľa ateizmu“, a ciele, ktoré Oktar kladie, napr. „intelektuálny boj v presadzovaní islamských hodnôt“, sú identické s tými, ktoré by mal naplňovať *Mahdí*. Oktar sa síce nikdy otvorene neprihlásil k tomu, že by bol identický s eschatologickou osobou *Mahdího*,¹⁶ ba niekoľkokrát to aj poprel, no podľa výpovedí ľudí, ktorí ho poznali v 80. rokoch, či jeho bývalých zástancov, už od začiatku svojej činnosti bol príslušníkom jeho hnutia všeobecne považovaný za *Mahdího* (Arda, 2011: 18-19) a podľa Oktara pravý *Mahdí* prezradí svoju pravú identitu len v tej pravej chvíli. Na rôznych internetových fórach

13 Pozri: Erip Yuksel: Harun Yahya or Adnan Oktar: The Promised Mahdi? <http://whoisharunyahya.wordpress.com/harun-yahya-or-adnan-oktar-the-promised-mahdi/> (21. 10. 2012).

14 A9, 15. jún 2011, pozri: www.youtube.com/watch?v=87ShQmrVFM0&NR (18. 8. 2012).

15 Pozri: <http://www.ahlalheeth.com/vbe/showthread.php?t=11478> (21. 10. 2012).

16 Napr. A9, 25. február 2012, pozri: <http://www.youtube.com/watch?v=FKCi8cNbCHY> (21. 10. 2012).

a inde v médiách tiež prebiehajú živé diskusie podporujúce či popierajúce Oktarovu identifikáciu s *Mahdíom*.¹⁷

Prekvapujúce či zarážajúce na tejto kontroverzii okolo toho, či je alebo nie je Adnan Ortar / Harun Yahya očakávaným *Mahdíom*, nie je to, že je niekto považovaný za hlavnú pozitívnu osobu moslimskej apokalypsy. K tomu už došlo v dejinách islamu niekoľkokrát. Zarážajúca či prekvapujúca je pomerne chabá či nijaká reakcia zo strany islamských učencov na túto možnosť. Má to však svoje dôvody. Oktar / Yahya sa stal známym v moslimskom svete, aj mimo neho, predovšetkým nie ako možný *Mahdí*, ale ako popredný šampión islamského kreacionizmu. Mnohí islamskí učitelia v moslimskom svete, ale aj na západe ho považujú za najvýznamnejšieho hovorcu tej podoby islamu, ktorý sa dokáže vysporiadať s výzvami modernej doby, technológie a neistôt. Yahya je podľa mnohých islamských učencov tou osobou, ktorá dokáže pojednávať o vede, kozme a prírode tak, aby to bolo pútavé a všeobecne zrozumiteľné. Za tieto jeho „zasluby“ mu odpúšťajú jeho možné „prehrešky“ vrátane možných aspirácií na úlohu *Mahdího*. Keby to nestačilo, Oktar sa dokáže pomerne pružne prispôbiť k aktuálnemu obecnstvu, manipulovať s médiami a je majstrom demagógie. V Turecku a mimo nej sa prejavuje rozdielne, neustále modifikuje svoje stanoviská. Nové vydania jeho kníh sú podľa potreby modifikované a staré verzie textov sú stiahnuté z obehu.

Pokiaľ ide o oktarových kritikov z turecka, moslimských krajín či zo Západu, tých je pomerne málo a ich kritika smeruje najmä proti kreacionistickým tézám a netýka sa eschatologických predstáv Haruna Yahya. Oktarovi tureckí kritici, ako novinári Fatih Altayli a Erip Yuksel či vedci Edis Taner (fyzik), Ümit Sayin (neuroológ) a Aykut Kence (biológ) sú často vystavení kampani zo strany mediálneho impéria Haruna Yahya, v ktorom sa ich snažia očierňovať či znemožniť. Vyššie menovaní však kritizujú najmä nepravdivosť tvrdení týkajúcich sa evolúcie v Yahyaho knižkách a občas jeho podozrivé ekonomické či sociálne aktivity, prípadne iné osobné obvinenie, nie však jeho eschatologické predstavy. Keďže v zásade ide o náboženské predstavy, očakávalo by sa, že sa k tomu vyjad-

rí aspoň niekto z islamských náboženských (*‘ulamá’*) a nábožensko-právnych (*fuqahá’*) znalcov v Turecku aj inde, no pokiaľ mi je známe, títo predstavitelia o danej téme mlčia. Jedným z mála kritikov Oktara z islamských učencov je šejk Imran Nazar Hosein (1946-), profesor na Islamskej univerzite v Kuala Lumpur.¹⁸ Hosein, sám autor mnohých kníh o konci vekov a príchode *Mahdího*, vyslovil svoj nesúhlas s mnohými koncepciami Haruna Yahya a evidentne popiera možnosť, že by on mohol byť očakávaným *Mahdíom*.¹⁹

Až na tieto sporadické hlasy kritiky je však Yahya / Oktar v moslimskom svete všeobecne vnímaný pozitívne, o čom svedčí aj jeho umiestnenie na 45. mieste medzi 500 najvplyvnejšími moslimami v už spomínanej publikácii r. 2010, vydávanej jordánskym Kráľovským inštitútom pre islamské strategické štúdiá.²⁰ Je nesporné, že Harun Yahya je najvplyvnejším a najznámejším islamským kreacionistom, ako aj autorom desiatich strán textov najmä o odmietnutí darvinizmu, ale aj o mnohých iných témach. Jednou z najdôležitejších týchto jeho „iných“ tém je práve koniec vekov a príchod *Mahdího*. Yahyaho vízia *Mahdího* sa nijako výrazne nevybočuje z tohto, aj v súčasnom islamskom svete tak rozšíreného žánru, veď poznáme aj autorov s bizarnejšími nápadmi (napr. o úlohe ufónov a Bermudského trojuholníka v islamskej eschatológii, pozri: Filiu, 2011: 97-101), keďže eschatologická literatúra je vlastne druhom fantastickej literatúry. Čo však urobilo Haruna Yahya výnimočným medzi autormi eschatologických pamfletov je možnosť pripúšťajúca v jeho textoch to, že sám autor či už jeho zosobnenie Adnan Oktar je tým očakávaným *Mahdíom*, o ktorom píše.

Oktar / Yahya zatiaľ popiera možnosť, že by bol tým *Mahdíom*, ktorý príde na konci vekov, aj keď to vyzerá tak, že jeho verní v to nespochybniteľne veria. Čo však Oktar / Yahya nepopiera, ba s veľkou istotou zdôrazňuje a neustále opakuje je, že žijeme na konci vekov, keď nielen podľa neho, ale aj na základe všeobecných moslimských predstáv *Mahdí* prísť musí. Takto vo „svete Haruna Yahya“ zostávajú len tri možnosti: Oktar skôr či neskôr musí aj otvorene pripustiť svoju úlohu *Mahdího* alebo identifikovať *Mahdího* v inej osobe ako v sebe, alebo posunúť termín nastolenia „zlatého veku“ a oddialiť tak ako koniec sveta, tak aj príchod *Mahdího*.

17 Pozri napr.: <http://www.defence.pk/forums/members-club/161920-harun-yahya-fake-mahdi.html> (23. 10. 2012); <http://whoisharunyahya.wordpress.com/harun-yahya-or-adnan-oktar-the-promised-mahdi/> (21. 10. 2012); <http://forums.understanding-islam.com/showthread.php?915-is-Harun-Yahya-a-hidden-sufi-or-alawi> (23. 10. 2012).

18 O jeho osobe a diele pozri: <http://www.imranhosein.org/> (24. 10. 2012).

19 Pozri: What is Your Problem With Harun Yahya? Sheikh Imran Nazar Hosein Responds <http://www.youtube.com/watch?v=Iz0Ukl6OIos> (24. 10. 2012).

20 *The 500 Most Influential Muslims 2010* (eds. in chief: Dr. Joseph Lumbard & Dr. Aref Ali Nayed). Amman: The Royal Islamic Strategic Studies Center 2010.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Pramene

al-Kisá'í, Abú 'l-Hasan (1980). *Kniha o počiatku a konci. Islamské mýty a legendy*. Bratislava: Tatran.
 Korán (1991). Praha: Odeon.

Diela Haruna Yahyu týkajúce sa konca sveta a príchodu Mahdího (anglické verzie)

- (2003a). *The Rise of Islam*. Kuala Lumpur: A.S. Noordeen.
 (2003b). *The Golden Age*. Kuala Lumpur: A.S. Noordeen.
 (2003c). *Terrorism: The Ritual of the Devil*. New Delhi: Islamic Book Service.
 (2003d). *The Prophet Yusuf (as)*. New Delhi: Millat Book Centre.
 (2003e). *Signs of the End Times in SuratAl-Kahf*. New Delhi: Goodword Books.
 (2005). *Prophet Solomon (pbuh)*. Istanbul: Global Publishing.
 (2009). *Wisdom and Sound Advice from the Torah*. Istanbul: Global Publishing.
 (2010a). *The Day of Judgment*. b.m.: b.v.
 (2010b). *The Prophet Jesus (as) and Hazrat Mahdi (as) will come this Century*. Istanbul: Global Publishing.
 (2010c). *Hazrat Mahdi (Pbuh) is a Descendant of the Prophet Abraham (Pbuh)*. Istanbul: Global Publishing.
 (2011a). *The End Times and Hazrat Mahdi (as)*. Clarksville: Khatoons.
 (2011b). *Hazrat Mahdi (pbuh) in the Qur'an, the Torah, the Psalms and the Gospel*. Istanbul: Global Publishing.
 (2012). *The Prophet Jesus (as), Hazrat Mahdi (as) and the Islamic Union*. Istanbul: Global Publishing.
 (b.d.a). *Prophet Jesus (pbuh): A Prophet, not a Son of God*. Istanbul: Global Publishing.
 (b.d.b). *The Signs of Prophet Jesus' (pbuh) Second Coming*. Istanbul: Global Publishing.
 (b.d.c). *The Glad Tidings of the Messiah*. Istanbul: Global Publishing.
 (b.d.d). *The Prophet Jesus (as) will return*. Istanbul: Global Publishing.
 (b.d.e). *The Winter of Islam and the Spring to Come*. Istanbul: Global Publishing.
 (b.d.f). *Signs of the Last Day*. b.m.: b.v.
 (b.d.g). *How did the Dajjal die?* b.m.: b.v.
 (b.d.h). *Pleasant Words from the Gospel*. b.m.: b.v.
 (b.d.i). *Portents and Features of the Mahdi's Coming*. b.m.: b.v.
 (b.d.j). *The Prophet Jesus (pbuh) did not die*. b.m.: b.v.
 (b.d.k). *Mary: An Exemplary Muslim Woman*. b.m.: b.v.

Webové stránky Haruna Yahyu

Hlavná stránka
<http://www.harunyahya.net>

Stránky spojené s eschatologickou tematikou

<http://www.awaitedmahdi.com>
<http://www.dayofjudgment.com>
<http://www.endoftimes.net>
<http://www.signsofthelastday.com>
<http://www.jesusswillreturn.com>

Literatúra

- Amanat, A. (2009). *Apocalyptic Islam and Iranian Shi'ism*. London– New York: I. B. Tauris.
 Arda, H. (2009). Sex, Flies & Videotape. In: *New Humanist*, 124(5): 16-20.
 Cook, D. (2002). *Studies in muslim apocalyptic*. Princeton: The Darwin Press.
 Cook, D. (2005). *Contemporary Muslim Apocalyptic Literature*. New York: Syracuse University Press.
 Filiu, J.-P. (2011). *Apokalypsa v islámu*. Praha: Volvox Globator.
 Kovács, A. (2006). „Pozvanie k pravde“: Harun Yahya a islámsky kreacionizmus. In: T. Bubík; A. Prázdny; H. Hoffmann (eds.), *Náboženství a věda*. Pardubice: Univerzita Pardubice (s. 88-99).
 Livne-Kafri, o. (2006). Jerusalem in Early Islam: The Eschatological Aspect. In: *Arabica*, 53(3): 382-402.
 Nasr, S. H.; Dabashi, H.; Nasr, S. V. R. (eds.) (1989). *Expectation of the Millennium: Shi'ism in History*. Albany: StateUniversityof New YorkPress.
 Pirický, g. (2004). *Islám v Turecku. Fethullah Gülen a Nurcuovia*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave.
 Poston, L. (2010). The Second Coming of 'Isa: an Exploration of Islamic Premillennialism. In: *The Muslim World*, 100(3): 100-116.
 Sayin, Ü.; Kence, A. (1999). Islamic Scientific Creationism: A New Challenge in Turkey. In: *Reports of the National Centerfor Science Education*, 19: 18-20, 25-29.
 Saritoprak, Z. (2003). The Legend of al-Dajjāl (Antichrist): The Personification of Evil in the Islamic Tradition. In: *The Muslim World*, 93(2): 291-304.
 Williams, J. A. (1971). *Themes of Islamic Civilization*, Berkeley – Los Angeles: University of California Press.
 Zeidan, D. (2006). Jerusalem in Islamic fundamentalism. In: *Evangelical Quarterly*, 78(3): 237-256.